

ÖĞRETMEN ÖRGÜTÇÜLÜĞÜ ÜZERİNE

12 Eylül rejimiyle birlikte, birkaçının dışında bütün demokratik kurum ve kuruluşlar kapatıldı. Bu arada, başta TÖB-DER olmak üzere öğretmenlerin belli başlı bütün dernekleri de yerle bir edildi. Geriye kimi yerel öğretmen dernekleri bırakıldı. Üç yıl sonra çıkarılan Dernekler Yasası'yla, bunlar da emekli öğretmen derneklerine dönüştü. Çünkü Dernekler Yasası'na göre öğretmenlerin dernek kurmaları, Bakanlığın “tespit ve ilan edeceği” derneklerden başkasına üye olmaları yasaklanmıştı. Bu yasak uyarınca öğretmenler, olsa olsa belirli bir derneğe üye olmak isteğiyle Bakanlığa başvurabilirlerdi. Ne var ki ortada onların ilgisini çeken, üyelik izni için başvurmaya değer bir öğretmen derneği yoktu...

Derken, sekiz yıllık bir aradan sonra -geçtiğimiz Şubat ayı ortalarında-, TÖS, İLK-SEN ve TÖB-DER yönetimlerinde bulunmuş ve meslekten ayrılmış öğretmenlerce Eğitimciler Derneği (EĞİT-DER) kuruldu. EĞİT-DER, gerek eğitim emekçileri arasında, gerekse demokratik kamuoyunda ilgiyle karşılandı. EĞİT-DER'le birlikte, öğretmenlerin, merkezi bir örgüt çevresinde örgütlenme sorunu gündeme gelmiş oldu...Buna karşılık; öğretmen örgütlerinin işlevi konusunda, geçmişte ısrarla “empoze” edilmeye çalışılan görüşler(!) yinelenmeye başlandı. Öyle görünüyor ki, öğretmenlerimizi ya örgütsüzlüğe, ya da demokratik baskı işlevi bulunmayan örgütlere yönlendirici bu tür yukardan koşullandırmalar sürüp gidecek.

Bu yazımızda; EĞİT-DER'le birlikte güncellik kazanan öğretmen örgütçülüğünün, bu saptırmalara ilişkin görüşlerimizi de açıklama olanağı veren kimi sorunlarına eğilmek istiyoruz.

- *Toplumsal Örgütler Çizmeden Yukarı Çıkmamalıdır*

Önce, öğretmen örgütlerini de kapsayan toplumsal örgütlerin, siyasal örgütlerden farkına bakalım:

Siyasal örgütler (partiler), siyasal iktidarı amaçlayan, ülkeyi-toplumu bütünüyle yönetme işlevinde bulunan örgütlerdir. Toplumsal örgütlerse, toplumun alt birimlerinde ya da toplumsal bütünlüğün parçaları olan çeşitli uğraş alanlarında kümelenmiş insanların ortak sorunlarını, siyasal iktidarı amaçlamaksızın çözme işlevindeki örgütlerdir.

Toplum, kendisini oluşturan alt birimleriyle organik bir bütün olduğuna, alt birimler de sonsuz çeşitlilik ve sayıdaki etkileşimleriyle hem birbirlerine ve hem de toplumun bütünlüğüne bağlı olduğuna göre, toplumsal örgütlerin hem birbirleriyle ve hem de siyasal örgütlerle etkileşimde bulunmaları kaçınılmaz bir gerçekliktir.

Yönetime dolaylı (temsili) katılım araçları olan siyasal örgütler, toplumu bütünüyle yönetme işlevinde olduklarından, en yüksek örgütlenme biçimleridir. Açıktır ki bu durum, toplumsal örgütlerin çizmeden yukarı çıkmamaları, ülke yönetimi işlevinin siyasal partilerde olduğunu gözden irak tutmamaları, onlarla yarışmamaları gereğini ortaya koymaktadır.

Kuşkusuz ki kapitalizmde, siyasal örgütlenme alanında olduğu gibi toplumsal örgütlenme alanında da emek örgütleri birbirleriyle uyum ve dayanışma içinde olacaklardır/olmalıdırlar. Başka bir deyişle nasıl ki sermaye sınıfının örgütleri bu sınıfın çıkarlarını koruyup güçlendirme bilinci ve amacı temelinde gerektiğinde el ele, omuz omuza olabiliyor iseler emek örgütleri de öyle olmalıdırlar.

Doğaldır ki sermaye kesimlerinin olduğu gibi emek kesimlerinin de kendi içinde farklılaşmalar olabilir. Çünkü emek-sermaye ilişkisi ve bu ilişkinin doğurduğu sorunlar, toplumun emek ya da sermaye kesiminin bütün alanlarında aynı şiddette ve aynı özellikte değildir. O nedenle, toplumsal örgütlenme alanında sermaye örgütleri gibi emek örgütleri de, sınıf savaşımını başarıyla yürütmeye kimi daha az, kimi daha çok yeteneklidir. Örneğin emek kesiminde hiçbir toplumsal örgüt bu konuda işçi sınıfının sendikal örgütleri kadar güçlü ve yetenekli olmaz. İşçi sendikalarından hiçbirisi, sanayi işçilerinin sendikaları ölçüsünde güçlü ve etkili değildir v.b. (İşçi sınıfının ideolojisinin, siyasal ve sendikal hareketinin üstünlüğü ve öncülüğü işte buradan kaynaklanmaktadır.)

Kapitalizmde öğretmen örgütleri de emek örgütleri arasındadır. Ne var ki, ekonomik-demokratik savaşım araçları ve devletin resmi okullarında çalışan eğitimcilerin örgütleri olarak öğretmen örgütleri de, emek-sermaye ilişkisinin odak noktasında değildirler. Çünkü üyeleri kamu hizmeti niteliğinde bulunan, yani “kâr” dürtüsü olmayan bir işte çalışırlar. Ayrıca burada patron, sermaye sınıfından bir kişi ya da grup değil, esas itibarıyla bu sınıfın iradesini bütünüyle temsil eden devlettir. (Buna karşın, işçi-memur ayrımı yapılmaması gerektiği ayrı bir konudur).

Başka bir nokta da, eğitimin zihinsel emek gerektiren bir hizmet alanı olmasıdır.

Bilindiği gibi, zihinsel emekle bedensel emeğin ayrılma ve karşıtlaşmaları köleci toplumun doğuşuyla birlikte başlamıştır. Ve ilk zamanlar zihinsel emek, kendisini salt felsefeye, bilime, sanata v.b. vererek ilerici bir rol oynamış olsa bile, egemen sınıfa (soylulara) özgü ve bu sınıfın tekelinde ayrıcalıklı bir uğraş alanıdır. Zihinsel emeğin

bedensel emekten bu alabildiğine koparılışı köleci toplumu izleyen feodal ve kapitalist toplumlarda gitgide azalsa bile yine de sürmüştür, sürmektedir.

• *Aydınlar Proleterleşme Sürecinde*

Kapitalizmde aydınlar, onların ekonomik-demokratik örgütleri, emek-sermaye çelişkisinde daha çok sermayeye yakın ve ona bağımlı olmuşlardır. Bu durum, öğretmenler ve onların demokratik kitle örgütleri için de böyle olmakla birlikte, küçük burjuvaziden ve onların bir parçası olan aydınlar, gerekli nesnel ve öznel koşullar oluştuğunda ve oluştukça ilerlemeden, emekten yana bir eğilim sürecine girmişlerdir. Nitekim Kurtuluş Savaşı'nı izleyen dönemde bizim aydınlarımız henüz kendi göbeğini kesebilecek denli güçlü olmayan sermaye adına, onun denetiminde, etkili ve yetkili konumlar kazanmışlar, tepeden inmece de olsalar, toplumun görece ilerlemesine katkılarda bulunmuşlardır. Ama burjuvazinin dolaylı iktidarından doğrudan iktidarı dönemine geçiş yılı sayabileceğimiz 1950'den başlayarak, öğretmenlerimizi de kapsayan aydınlarımız, ayrıcalıklı maddi-manevi yaşamdan uzaklaşma sürecine girmişlerdir. Bilim ve teknikteki ilerlemelerin ülkemize yansımaları ve kapitalizmin gelişmesi boyunca da, özellikle 1960'dan sonra hem giderek artan bir hızla çoğalmışlar ve hem de emek-sermaye çelişkisinde emekten yana konumlara gelmişler, kendilerini giderek artan bir hızla proleterleşme sürecinde bulmuşlardır.

Bu süreç, nesnel olarak, bilim ve teknolojinin baş döndürücü bir hızla gelişmesiyle de daha bir hızlanmış olarak yaşanmaktadır. Öznel olarak ise, demokrasinin biri ilerici, ikisi gerici yönde üç kez sekteye uğratılmasının da etkisiyle, aydınlarımızın proleterleşmesi geriden gelmektedir. Ama artık onlar, son yıllarda gözle görülebilir bir farklılaşma sürecindedirler. Bu farklılaşmanın bir yanında burjuvazinin dışa bağımlı, tekelci, militarist kliğinin organik aydınları vardır ki bunlar,

esas olarak Aydınlar Ocağı'nda örgütlenmiş *Türk-İslam Sentezi* kuramcıları ve onların yandaşlarıdır.

Öteki yanında da bir blok halinde, öğretmenleri de içine alan şu aydın kategorileri bulunmaktadır:

- İçine itildikleri ağır yaşam koşullarıyla uygunluk içinde, işçi sınıfının görüş açısı ve etki alanında ilerleyen aydınlar (işçi sınıfının burjuva kökenli organik aydınları da bu bağlamda düşünülmelidir).

- Kemalizmin geleneksel çizgisinden uzaklaşarak TCK'nun 141,142,163. Maddelerine karşı çıkabilen devrimci demokrat ve soldaki radikal aydınlar.

- Sosyal demokrasiye yönelmiş reformcu aydınlar.

- Liberal burjuvazinin organik aydını diyebileceğimiz burjuva ve demokrat aydınlar.

- Henüz politize olmamış ya da 12 Eylül rejiminin depolitizasyon ortamında silikleşmiş aydınlar.

• *İster Solda, İster Demokratik Sağda Olsunlar; Bütün Öğretmenler Birleşmelidir*

Bilindiği gibi kitle örgütleri aynı meslekten olan, aynı ekonomik, toplumsal çıkarlar temelinde bulunan insanları, dünya görüşlerine, siyasal çizgilerine, dinsel inançları, renkleri, ırkları ve cinsiyetlerine bakmaksızın kitle halinde kucaklayan örgütlerdir. Tarihsel geçmişimize dayanan öğretmen örgütleri de demokratik kitle örgütleridir ve ülkemizin bugünkü koşullarında militan Türk-İslam sentezcilerinin dışındaki bütün öğretmenleri kucaklamak durumundadır. Çünkü şimdi bizde olduğu gibi, bir ülkede sömürü alanı genişlemiş, sömürü oranı alabildiğine yükselmişse, kapitalist sömürüyü tamamen ortadan kaldırma yerine sınırlandırma hedefi, yalnız ekonomik-demokratik kuruluşların

değil, işçi sınıfının siyasal hareketinin de (yakın) hedefi durumuna gelmişse, gerek toplumsal ve gerekse siyasal alanda uyum ve dayanışma yelpazesi daha da genişlemelidir, genişleyecektir.

Günümüz Türkiye'sinde gerçekten geniş bir demokrasi yelpazesinin olanakları yaşanmaktadır. Bütün eğitim emekçileri ister solda olsunlar, ister bağınaz olmayan ve antiemperyalist eğilimli dinci kesimi de içine alan demokratik sağda bulunsunlar, yalnız ekonomik-toplumsal çıkarlar temelinde değil, barış ve demokrasi hedefine de yönelik olarak, kitlesel bir güç oluşturmaldırlar.

Sendikal örgütlenmenin ön aşaması ve bir geçiş örgütü olarak kurulan Eğitimciler Derneği (EĞİT-DER)'nin böyle bir anlayış temelinde gelişip güçleneceğine inanıyorum.

• *Öğretmenlerin Ekonomik, Mesleki, Demokratik Sorunları Yaşamın İçinde Yurt ve Dünya Sorunlarının Bir Parçası Olarak Vardır*

EĞİT-DER'le birlikte yeniden devinime geçen demokratik öğretmen hareketinin esenliği açısından, geçmişte yaratılmak istenen ve yine gündeme getirileceği anlaşılan “politika fobisi”ne de değinmek istiyorum. Bu fobi, öğretmen örgütlerinin ve eğitimin işlevleriyle yakından ilgilidir.

Öğretmen örgütlerinin işlevi, şu sorunlara çözüm aramaktır:

- Örgütlenme sorunları: Örgütün yetkinleştirilmesine ilişkin örgüt içi sorunlar.
- Ekonomik-demokratik sorunlar: Öğretmenlerin özlük haklarına, çalışma koşullarına ilişkin sorunlar.
- Eğitim-öğretim sorunları.
- Yukarıdaki sorunlarla yakından bağlantılı genel yurt ve dünya sorunları.

Yakın geçmişimizde yönetimler istemişlerdir ki, öğretmenler ve onların örgütlü hareketi salt öğretmenlerin özlük haklarıyla, mesleki sorunlarıyla ilgilensinler ama iç ve dış siyasa, genel yurt ve dünya sorunlarıyla hiçbir biçimde ve asla ilgilenmesinler.

Böyle bir tutum, kuşkusuz ki eşyanın doğasına aykırıdır. Çünkü öğretmenlerin ekonomik, demokratik, mesleki sorunları yaşamın içinde, yurt ve dünya sorunlarının bir parçası olarak vardır. Bunun içindir ki toplumsal örgütlerin siyasaları, ülkeyi (ki o da dünyamızın bir parçasıdır) bütünüyle yönetme işlevinde bulunan siyasal partilerin genel siyasalarının bir parçasıdır. Siyasal partiler, simgeledikleri sosyal sınıf ve katmanlar açısından öğretmenlerin ekonomik, demokratik, mesleki sorunlarına şöyle ya da böyle yaklaşacaklar, bu durum, öğretmenlerle iktidar ya da muhalefet partileri arasında biz istemesek de etki-tepki ilişkisi yaratacaktır.

Görülüyor ki diğer meslek kümeleri ve örgütleri için olduğu gibi, öğretmenlerle ve onların meslek örgütleriyle de siyasa ve partiler arasına çin seddi koymak, parçanın bütünüle ilişkisini yok saymaktan, öğretmenleri ve öğretmen örgütlerini edilgenlik çizgisinde tutmak istemekten öte bir şey değildir.

Eğer toplumu yönetenler ya da yönetmek isteyenler (iktidar ve muhalefet partileri), toplumun herhangi bir alt birimindeki sorunlara çözüm arama işlevinde bulunan meslek örgütlerine; tıpkı partiler gibi toplumun tüm sorunlarını çözmek, toplumu bütünüyle yönetmek istemeleri (anarşizme sapmaları) durumunda karşı çıksalardı, buna hiç kimsenin bir diyeceği olamazdı. Çünkü böylesi de eşyanın doğasına uygun bir davranış olmazdı; eğitime, öğretmenlerimize olduğu gibi ülkemize de, insanlığa da bir yarar sağlamazdı.

O halde öğretmen örgütçülüğü için de, edilgenlik (pasifizm) gibi, anarşizm de doğru değildir. Doğru olan, hem devletin işleyen demokratik yasalarıyla, hem kendi kitlesinin çıkarlarıyla ve hem de toplumun hareket ve gelişme yasalarıyla uyumlu “genel bir düşünce, irade ve eylem çizgisi” izlemenin bir yolunu bulmaktır, ama mutlaka bulmaktır.

• *Demokrasi Güçleri, Emek Örgütleriyle, Mağdur ve Demokrasiye Muhtaç Sermaye Örgütlerinden Oluşmaktadır*

Toplumun genel hareket ve gelişme doğrultusu demokrasiye, barışa yöneliktir. Ancak günümüz Türkiye'sinde demokrasiye, barışa giden yol alabildiğine mayınlanmıştır. Onun içindir ki, demokratik öğretmen hareketi, emek örgütleriyle mağdur ve demokrasiye muhtaç sermaye örgütlerinden oluşan demokrasi güçlerinin içinde, onlarla dayanışma halinde olacaktır.

Geçmişte örgütçü ve örgütlü öğretmenler işte böyle bir öğretmen örgütçülüğü yeğledikleri için yönetimlerin hismine uğramışlardır. Onlara, “yurt ve dünya sorunlarından size ne, siz ABC öğretmenize bakın ve verdiğimizle yetinin” denilmiş, bu buyruk yerine getirilmeyince de eğitim tarihimize “öğretmen kıyımı” olarak geçen olaylar yaşanmıştır. Ve daha beteri, demokrasimiz gerici yönde iki kez kesintiye uğratıldığında öğretmen örgütleri kapatılmış, yöneticilerinin karakol ve hapishanelerden geçirilmelerine özel bir özen gösterilmiştir.

Yönetimlerle demokratik öğretmen hareketi arasında yaşanan bu çelişkinin, ya da her zaman yaratılmak istenen “politika fobisi”nin bir başka temel nedeni, kapitalizmde eğitimin birbiriyle çelişen iki işlevinde saklıdır:

Birinci işleviyle “insanlar arasındaki sömürü ilişkilerini, toplumsal eşitsizliği ve burjuvazinin siyasal egemenliğini sürekli olarak yeniden üretmeyi ve

sağlamlaştırmayı hedef alan” eğitim; ikinci işleviyle, ekonominin bilimsel ve teknik devrimle birlikte giderek artan bir hızla bedensel (kas) gücü ve pratik becerisi değil, zihinsel gücü ve bilgi düzeyi yüksek “insan”lar (işgücü) istemesi sonucunda evrime uğramakta, “sınıfsal çelişkilerin keskinleşmesine, sömürülenlerin bilinç düzeylerinin yükselmesine, örgütlü savaşımların yürütme yeteneklerinin artmasına” neden olmaktadır.

İşte eğitimin bu ikinci (ekonomik) işlevine karşı da bir önlem olarak, bir yandan eğitimin içeriği bilim ve gerçek dışı öğelerle doldurulmakta, öte yandan, öğretmenlere ve öğretmen örgütçülerine çeşitli yöntemlerle gözdağı verilmesi gerekli görülmektedir. Amaç, öğrencileri de, öğretmenleri de bilimden, yaşamın gerçeklerinden uzaklaştırarak egemen sınıfın sınıfsal çıkarlarını güvenceye almaktır.

Diğer kapitalist ülkelerde eğitimin ve eğitimcilerin başına böyle şeylerin bu ölçüde gelmemesi, o ülkelerin bağımsızlık ve gelişmişlik düzeyleri ya da “gürbüzlük” derecesiyle ilgilidir.

İnancımız odur ki; öğretmenlerimiz, demokratik öğretmen hareketini sekteye uğratan engelleri aşmanın bir yolunu mutlaka bulacaklar ve bu hareketi her türlü saptırmadan esirgeyerek eğitimin gerekleri, kendi çıkarları, ülkemizin ve insanlığın yararları doğrultusunda rayına oturtacaklardır.

Mülkiyeliler Birliği Dergisi,

Nisan 1988.